

IN NOMINE JESU!

DISSERTATIO THEOLOGICA,

DE

IV.

SYNCRETISMO
HEBRÆO-SYRIACO;
NEC NON ÆGYPTO-
ISRAELITICO.

QUAM

DEI O. M. Auxilio,

In Regiâ Academiâ Aboënsi,

Cum consensu Reverendæ Facultatis Theologicae

PRÆSIDE

ENEVALDO SVENON. Q. G. A.

SS. Theol. Doct. Prof. Prim. & Pastore Urbis: nec non
h. t. Reg. Alumnorum Inspectore:

DEFENDENDAM ELEGIT

PETRUS RYDENIUS, *Wafinggbt*

Smolandus, Reg. Alumnus.

In Audit. Max. ad diem 2. Majj. A. 1774

M. DC. LXXIV.

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typog.

Illustrissimo atq; Celsissimo Heroi ac Domino;

DN. P E T R O Brahe /
Comiti in *Wisingborg* / Lib. Baroni
in Cajana, Domino in *Rydboholm* / *Sindholm* / *Brahe*
linna & *Bogesund* &c. &c. Regni Sveogothici Drotze-
to, justitiæq; per Sveciam ac Finlandiam, subjectasq;
ijsdem provincias Directori, *Wesmanniæ*, *Monta-*
norum & *Dalensium* Legifero; nec non
Academiz Aboensis Cancellario;

U T E T

Illustrissimo ac generosissimo Heroi ac Domino;

DN. NICOLAO Brahe /
Comiti in *Wisingborg* Lib. Baro-
ni in Cajana, Domino de *Rydboholm* / *Saswaghen*
&c. &c. Regni Sveciæ Senatori ac
Ammirali &c.

Dominis & patronis Clementissimis,

Hanc disputationem Theologicam
Vest. rum Illust. rum Excell. rum Hua-
milimus offero Clientulus

PETRUS. A. RYDENIUS
Wisingib: Smol. Stip. Reg.

IV. HEBRÆO-SYRIACUS.

Diff. IV.

§. I.

RESP. PETRO RYDE-
NIO Wiffingb: Smol.

IN domo *Laban Syri* viguit *cultus*, & postmodum In familiam Patriarchæ *Jacobi* per conjugium filiarum *ejusdem Syri* introductus est *Applausus Teraphim*, Gen. 31: 19. 30. 32. 34. c. 35: 2. De quibus *Seldenus* in Tract. de Dijs Syris. Facili-
mè enim è connubiali *Ἐρεγγιδιάτων* commistione, ut supra ostensum in *Setho Cajano*, generatur mixtura Religionis, aut illius ad minimum vicinum qsortium.

§. 2. Vox *Teraphim* est hebræa, quam nonnulli deducunt à *R. Rapha*, i.e. *mederi, sanare* quòd fuerint penates ac dijauxiliatores in morbis, ut quondam *Æsculapius*; huic græcorum *Ἐρεγγιδεύων* respondet. Alij à *R. Raphab, feriare*, quòd his dijs certas destinaverint ferias ac q: Sabbathum sanctificaverint. *Schindlerus* cum Rabbiniis à *Thereph, imago*, quippè *Targum* exponit per *Tzelem*. Aquila vertit *μορφώματα*: Constat ergo *Teraphim* fuisse imagines, easq; vel 1. ut judæi dicunt, juxta quarum inspectionem gentiles faciebant vel omittebant opus. vel 2. ut *Lyranus* memorat, quòd fuerint factæ ex capite primogeniti detruncato, cujus lingvæ lamina aurea inserta fuit, inscripto nomine dæmonis invocati: Quòd postea parieti affixum est accensus coram eo lucernis. vel quòd veritati congruentissimum, 3. fuisse factas ad similitudinem hominis, ut liquet ex historiâ *Michol*, 1. Sam. 19: 13. quæ talem statuam in locum mariti lecto imposuit, & hâc arte sicarios à *Saule* missos fefellit. Quòd responsa dederint colligitur ex *Jod. 18: 14. 18. 19.* procul dubio idola ista fuere aurea vel argentea, quorum exactam effigiem, judice *B. D. Gerbardo* in com, in Gen. pag. 592. hodie magno Dei be-

neficio ignoramus. *Laban* autem vocat *Deos suos*, non ratione *Essentia*: non enim tam fuit miraculosè stupidus ut existimaret, lignum, lapidem, argentum vel aurum divinâ præditum essentiâ, sed quia ad illorum conspectum Deo sacra faciebat *opinione cultus*, vel in illis & sub illis, Deum, qui olim patriarchis in humanâ formâ visus erat religiosè colebat.

§. 3. Ante diluvium non legitur tales fuisse in usu. Ex *Josue* 24: 2. tamen intelligitur tempore Majorum Abraham eas imagines esse introductas, & ab ipsis loco Deorum cultas. *Epiphanius* quidem *Panar. lib. 1.* autor est, Thare patrem Abrahami, Nahoris & Arami primum ex luto, ut antea in nubem in *Babelico*, ejusmodi imagines formasse: ut quemadmodum Deus initio ex Luto formavit hominem ad imaginem suam: ita ipse novitios Deos finxit ad similitudinem hominum. Ita n. dispersis in omnem terram filijs hominum & divisis lingvis, paulatim sepulta est vera de Deo doctrina, & nihil amplius hæsit in Memoriam hominum profanorum, quam externa sacrificiorum pompa, carens salutaribus concionibus. At vero Deus Abrahamum evocavit ex Idolomaniâ istâ: idq; Nahor frater, & hujus filius Bethuel ex quo Laban, minimè ignorabat. Adhæc, Jacobus jam 20 annos versatus est in ædibus Labani, neq; interea clam secum retinuit fidei suæ professionem, sed Deum patris sui publicè professus est *Gen. 31: 13.* Adeo ut *Labanus* ipse in hæc historiâ Nominet Jehovam, provocet ad omniscientiam ejus & ad judicium Dei Abrahami *v. 49. seqq.* & tamen etiam retinuit sua idola & Tera-
phim.

§. 4. Sed ut in *Babyloniâ Eberus*, grassantibus odio & huma-

humanæ sapientiæ superbiâ in veram Ecclesiam Dei, Nimroditi, fidei professionem, Dei ope, illibatam & integram retinuit; ita *Jacobus* in *Syriâ* eandem *Eberi* fidem & promissionem Evangelij servavit inviolatam, quamvis suis auditoribus eam puritatem instillare antea non valuit, quam omnis massa superstitionis expurgata fuit atq; evanuit.

§. 5. Quo autem animo *Rachel* Idola parentis abstulerit, non omnes uniformi censurâ explicant: inscio tamen *Jacobo* id factum esse singulæ circumstantiæ commonstrant: neq; enim is si scivisset ceu religiosus veri Dei cultor hoc fuisset permissurus. 1. *Judei* & cum his *Nazianzenus Orat. 2. de pasch.* dicunt ipsam hoc eo sine fecisse, ut simul Idololatriam ex ædibus paternis extruderet & *Labanem* ab eo cultu removeret: neq; enim verisimile erat avarum hominem novos *Teraphim* sumptuosè fabricaturum. Et quidem non absurdè cogitatur divinâ providentiâ factum, ut *Laban* intelligeret, verum esse quod *Chrysostomus* affirmat: Non esse Deos, qui furto auferri possent. Hinc *Ambrosius lib. 2. de jac. & vit. et. cap. 5. ait*: Beata est *Rachel*, quæ abscondit cultus erroresq; gentilium, quæ simulachra eorum plena esse immunditiæ declaravit.

§. 6. In eandem sententiam defendit factum *Rachelis* quoad primam tabulam *B. Lutherus* noster, *Aur. comment in Genesin*, quoad secundam tabulam excusat eam statuendo debitam sibi mercedem recepisse; ita enim *Tom. III. p. 135. differit*: *Rachel* igitur prudenter sic collegit (fuit enim mulier 50. annorum circiter) Ego vocor secundum primam & secundam tabulam & egrediar: Itaq; habeo verbum Dei. Et pater contra utrâmq; gravitèr peccat, quia est Idololatra & est avarus. Adhuc enim ne obulum mihi dedit de ijs, quæ omni jure humano & divino debuit largiri. Debet igitur mihi mercedem & munera etiam jure secundæ tabule, non primæ tantum, quia sum filia. Furabor igitur ali-

quid, & quidem tale quod adferet impedimentum Idololatria ejus. Surripiam Teraphim. Nimis enim tenax & sordidus est, ut non facile alias imagines conflaturus sit. Atq; ita in primâ tabulâ rectè faciam rapiendo Idola & evertendis falsis cultibus. Et in secundâ tabulâ mihi prospiciam auferendo, quod mihi omni jure debebatur. Et tamen vocat scriptura sancta furtum. Sicut Christus nominat Odium patris & matris. Qui non oderit patrem aut matrem, aut animam suam &c. quod est prohibitum in lege, cum quidem non sit Odium. In secundâ tabulâ rectè sic dicitur: Non debes nec alium, nec teipsum odisse aut occidere. Sed in primâ mandat Deus: Jubeo ut animam tuam odio habeas, contra præceptum secundæ tabulæ, ubi præcepi ut te diligas. Sic cades est prohibita in 5. præcepto, sed Deus jubet Magistratum uti gladio in primâ tabulâ: Mihi vindictam & ego retribuam. Magistratus ergò occidit, non virtute secundæ, sed primæ tabulæ: neq; est cades injusta, quanquam revera est homicidium. Ita hic furtum seu spolium dicitur, quod ad Laban & secundam tabulam attinet, sed in primâ est justum & licitum opus ac præmium ipsi debitum: Et tamen vocatur furtum, quia Laban pro furto habet. Nec possumus nos appellationem mutare, quia scriptura sancta sic loquitur. Sic spolium Ægyptiorum in secundâ tabulâ & quoad Ægyptios est spolium; Sed in primâ est debitum. Rabel igitur non est furata, sed clam debitam sibi mercedem recepit.

§. 7. 2. Alij cum Chrystostomo, Gennadio & Ruperto factum Rachelis accusant. B. Gerhard. in h. l. sic scribit. Ex Gen. 35:2. Colligitur Racheli aliquid superstitionis avite ex domo paternâ adhuc adhasisse, abstrahit igitur eo fine, ut coram illis Deum adoraret, quam precationem judicabat magis efficacem & Deo gratam esse, sic enim erat à parentibus instituta. Dn. D. Polycarp. Lyserus in suo Jacobo pag. 121. inquit: judæi concludunt eam bonum opus confessionis operatam esse. Sed ex Jacobi responsione liquet, ipsum hoc factum non ita suscepisse. Adhuc, quando postea Gen. 35:2.

Jube.

Jubebat Idola proferre, sepelire & abolere, ostendit ipse in familia sua hujusmodi Teraphim alio sensu asservata fuisse.

Sic prior his B. Dn. D. David Rungius comment. in Genes. pag. 926. scribit: *Sed si singulas textus circumstantias accuratius consideraverimus, non videtur hoc Rachelis factum omni reprehensione carere: Moses enim furtum appellat, quod cum 7. precepto pugnat. Et quamvis causa ista furti fuisse statuatur; est tamen ac manet verum furtum, quo filia aliquid ex facultatibus paternis inscio patre ad se rapit: Sed longè gravior est culpa prima tabule, quæ ostendit, Rachelem, quamvis conciones mariti de vero Deo quotidie per annos 13. audivisset, tamen superstitiones, quibus à juventute in adibus paternis assueverat, omninò deponere non potuisse. Idè Rachel hoc furtum coram marito occultat, quod factura non fuisset, si Idolatriæ destructionem in domo paternâ spectasset. Neq; Idola ista abjicit in Euphratem, neq; (si ex metallo fuerint fabricata) in unam massam conflat; Sed asservat tanquam Deos penates, quorum presentiam iter sperat fore felicius. Fuisse præterea in adibus Jacobi adhuc reliquias superstitionum multarum & cultus Idololatriæ, ostendit Reformatio, quam cap. 35. instituit, ubi & hæc Teraphim & plura alia, quæ fortasse in tabernaculo Lææ & ancillarum fuerunt, Jacob defodit subter terebinthum propè urbem Sichem. Hinc Cbrys. homil. 57. in Gen. Leam consciam hujus furti fecit, inquit: Hæc de furto Rachelis dicuntur, ut sciamus, quomodo adhuc paternam habentes consuetudinem Idolorum cultui erant addictæ. Animadvertente n. quantum in hoc studium impenderint, cum nihil aliud à patre auferre voluerint, quam ejus Idola. Duplex itaq; peccatum in Rachele cernitur, furti & superstitionis: quorum illud eo est gravius, quia committitur in parentem & in eâ re, quam illa & parens errore quodam putabant esse sacram, quale furtum alio nomine Sacrilegium appellatur. Superstitio vero Rachelis excusari eò minus potest, quia totis 13. annis, quibus Jacobo cohabitârât hætenus illius diligentissimâ institutione emendata non fuit. Concordat his Annot. in Gen. D. Terferus pag. 96: Constat etiam hinc neq; Jacobi familiam ab omni superstitione repurgatam fuisse, nisi post patrâ Sichemitarum Cædem.*

§. 8. Ad conciliandam nostratium *ἐναντιοφάνας* ponderanda est distinctio B. Lutheri nostri, inter *Idola habere* & *Idolis uti*. Rahelem Idola patris abstulisse & habuisse longè certissimum est, non tanquam Idola, sed negatæ dotis testimonia & hereditatis pignora, at primo eadem aspernatam, ex cap. 31: 34, postmodum verò ex diuturnâ possessione ijsdem inquinatam ex cap. 35. 2. evidentissimè constat. Etenim hanc rem exprimit B. Luth. comment in Genes. cap. 35. pag. 194. his verbis: *Judæi Deos alienos hic intelligunt statuas, sive imagines Idolorum, quibus ipsi quidem perpetuò abundarunt, & tot Deos habuerunt, quot sunt demones in inferno. Quemadmodum & sub papatu vidimus. Jacob autem non intelligit tantum imagines aureas & argenteas; Sed accidens sive adfectum illum, qui est tanquam caput in argentea aut aureâ statuâ, videlicet adorationem. Alioqui enim in statua nihil peccati est, sed possum ea uti, sicut Rachel supra usa est Idolis Laban patris, cum poneret ea subter anum. Sed hoc est, peccatum damnans, fiducia cordis, qua adhibetur statua: Quamquam imago ipsa est occasio mali. Sed in corde prius est affectus & Idolum. Unde Regulam in lib. cont. cæl. prophetas tradidit hanc: Imagines ante omnia in animis hominum diruendas & demoliendas esse, postea eas sponte suâ collabi in parietibus templorum.*

§. 9. *Actus* hujus religionum adversarum colluviei celebriores annotari poterunt seqq.

I. Fucus Pietatis. Primo loco ponitur vox *Teraphim*, accertum est quod hic Idola significet, quia Laban erat Idololatra. Sed in nonnullis alijs locis scripturæ significat imagines sine cultu adorationis religiosæ, ut in historiâ Regum de Michol legitur 1. Reg. 19. quæ posuit in lecto loco David *Teraphim*, addito capillo, ut effingeret imaginem hominis decumbentis & ægrotantis in lecto. Alibi significat simulachrum veri cultus Dei, ut Ose. 3: 4. *Sedebunt Filij Israël*
sine

sine Rege, sine principe, sine sacrificio, sine altari, sine Epbod & sine Teraphim. Ibi ait Lutherus, in Gen. pag. 136. non videtur convenire, si reddas Theraphim, Idola, ac si populus Dei habuisset Idola. Sed quicquid est, meo judicio, & secundum grammaticam videtur significare generalitèr similitudinem vel imaginem cultus divini, sive veri, sive falsi. Laban habuit imagines Idolatricas. Oseas autem videtur complexus omnes figuras cultus divini, videlicet tabernaculum, mensam, velum, candelabrum, panes propositionis &c. quibus omnibus caruerunt in exilio & captivitate. Sicut igitur gentes sua Idola hoc nomine appellant: ita Oseas accommodat ad suppellectilem tabernaculi. Quia non est consentaneum hanc pœnam intelligi à prophetâ, quod sederint sine Idolis, sed vult intelligi suppellectilem sanctam, qualem antea diximus, ita ut significet generalitèr imaginem quandam cultus externi in signis & figuris; *Quamvis igitur non dum exiit tabernaculum tempore Labani, habuit tamen narrata de foederalibus signis alijs, archâ Noæ, iride, Altaribus &c.* Sic hodie existunt homines magnum pietatis zelum ostentantes, arguentes & dictatoria autoritate corripientes non solum intempestivos istos Religionum pacificatores, quamvis id valdè inviti; sed & horum profligatores, quasi justo rigidiores.

II. *Ἐθελοθησκεία*, seu religiosi cultus inventio propria. Longè enim alia ratio est signorum quorum Deus author est, quæq; divino mandato fiunt, & imaginū inventarum ad cultum divinum ab hominibus, juxta illud *Salvatoris nostri*: Matth. 15: 9. *Frustra colunt me, docentes mandata hominum.* Discimus hinc, ait B. Lys. in h. l. quam difficile sit puritatem religionis conservare in cultu; præcipuè quoad imagines. Nam humanum ingenium facilè claudicat in
utrumq;

utrumq; latus, & tam *Baali* quam *jehovah* suum cultum præstare cupit. Sicuti universa sacra historia palam id demonstrat. Nemo itaq; ullam, sive Ministrorum, sive Magistratus, sive etiam patrum familias, curam & zelum hæc in parte supervacaneum aut nimium esse censcat, quem adhibent in taxando profano Idolorum cultu. Nec mirum, si interdum pij Magistratus Idola & statuas, quæ ad Idololatriam proficuta fuerant, comminunt & flammis exurunt: sicut Moses id fecit vitulo aureo Ex 32:20. Et Ezechias Rex serpenti æneo 2. Reg. 18: 4. Inprimis autem singuli patres familias hanc sibi curam à Deo injunctam nôrint, ut attendant, ne in familia ipsorum ejusmodi claudicationes religionis in utramq; partem ferantur. Sic inveniunt hodie non quod pueri in fabâ, si Dijs placet, magnum sancientiæ pacis eccl. artificium in reducenda autoritate patrum 5. secularium ad æquilibrium cum scripturis sacris.

III. Labor improbus. Jacobus sex dierum iter ad minimum confecerat, dum domum reversus *Laban* expectitur eum abijisse cum filiabus. Greges n. aberant ab *Haram*, ad quos profectus, tridui spatio. v. 19. 23. Itaq; consulturus suos Deos & exploraturus, quonam abijisset, deprehendit eos simul ablatos esse. Ibi excitato clamore & convocatis amicis cognatisq;, Jacobum studiosissimè ac vastissimo itineris spatio insequitur, sc. ultra *Euphratem* ad montem Gilead usque per 80. ferè miliaria, ad terminos usq; terræ Canaan. Sic hodiè Multi nullis sumptibus in cudendis tractatibus syncretisticis, nullis itineribus aut molestijs parcunt, quo sibi profelytos associent: quod vel unius *Job. Durai Scoti* exemplo constat, de quo dictum est in priori tract. *Artificio Delila.*

IV. Amor & Delectatio Summa. Laban enim vocat *Teraphim* cor suum, dicendo jacob: Quare furatus es cor meum? v. 26. Ratio hujus phrasios una significatur quidem vers. 20. hæc fuisse, quod se in scio aufugerit. Sed addunt interpretes alteram, præcipuè B. Dn. D. polye. Lyserus

ferus, quòd in illis imagunculis fiduciam habuit. Verba ejus sunt hæc seqq. COR SUUM esse dicit, quia in illis fuit. Et sanè est magna vesania Idololatrarum. Nemo tamen statuere debet, ipsum adeò fuisse stultum, ut istos Teraphim putarit esse Deum creatorem cæli & terra. Sicut & Israëlita satis probè sciebant, vitulum aureum Ex. 32; 40. nequaquam eduxisse eos ex terrâ Ægypti. Sed existimabant illum verum Deum jehovam rectius illo, quam alio modo, coli. Ita Labanus scivit, istas imagunculas non creâsse orbem: Sed tamen putavit Deum isto modo velle coli, apud imagines illas preces exaudire, ibiq; propitium esse velle, cumq; amisisset has imagines, statuit se privatim esse illis mediis, quibus veras Dei cultus apud se perfici possët. Ideoq; nunc immediatè sequitur:

V. Professio publica: Observatione etenim dignum est, quod Laban Teraphim seu imagines vocat Deos suos v. 30. adeoq; palàm confitetur se non minoris hos æstimare quam verum Deum Abrahami, putans scilicet ad imagines Deum rectius coli, quam sine iisdem. Sic hodie publicè Syncretismum profitentur in Academijs quondam Lutheranis, Regiomonti, Helmstadt, Rintbell &c.

VI. Obstinatio: Audierat Laban Jacobi doctrinam de vero Deo 20. annos, quod negare non poterat: sed mansit idolorum quoq; cultor, non minus quam auditor legalis Eler: chi ac promissionis Evangelicæ. Adhæc, generum cum filiabus indignè tractavit annis totidem, ut nudis corporibus ex ædibus ipsius digrediendum illis fuisset, nisi Deus avertisset: Insuper totus in eo fuit, ut eundem affinem vel in eandem vel duriorum servitutem retraheret, licet sentiret Deum Jacobo efficaciter adstitisse. Quod accuratè B. Lys. observavit dum scripsit: Deus varijs multisq; modis Labanum ad veram pietatem adducere voluit 1. Misit verbum & puriorem doctrinam per Jacobum. 2. Addidit externa beneficia, benedictionem & multiplicationem gre-

gū per ministerium jacobī. 3. Cum longanimitas & benignitas Dei ipsū frustra ad pœnitentiam expectaret, subjunxit plagas, paulatim opes rursus subtrahendo tradendoq; Jacobo. 4. Nunc postremò Deus ipse venit, & severè eum increpat, eiq; minatur, si durius & asperius cum jacobō agat. Et paulò post: 1. Ipse adèò non agnoscit nec fatetur peccata sua, ut potius jacobum accuset, eumq; reum agat atrocissimarum injuriarum contra se, contra filios, contra nepotes. Sic ovicula hæc lupo turbavit aquas, & jacobus est injustus, Labani a. justitiâ superabundat. 2. Hic non subsistit, sed insuper vult sibi gratias agi, & pro magno beneficio haberi, quod sine offensione & damno ipsū dimittat. Sic hodiè quò plus Syncretistis contradicitur, eò magis se ipsos obligant ad perseverandum in Theologiæ Elencticæ odio, modum procedendi circa Errorum Elenchum vituperant, ipsosq; ἐλέγχουλας ποιῶσι ἀντιλέγουλας, Magistratibus faciunt suspectos malitiæ & turbæ; imò juratos se talium Jacobī sociorum hostes esse classicum canunt. Ipsi sunt prudentes, alij temerarij, beneficia sua ebuccinant, alios ingratos proclamant, & magnas sibi deberi gratias volunt, quòd non plus noceant, dicendo cum Labano: *Valeat manus mea tibi reddere malum.*

VII. Alienæ Religionis afflatus in domo Jacobī.

Constat veritas hujus rei ex verbis Moſis Gen. 35: 2. *Et dixit jacob ad domum suam & ad omnes qui secum erant: Abjicite Deos Alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini ac mundate vestimenta vestra.* In hæc verba inter alia sic commentatur B. Lutherus pag. 193:

Pulcherrima autem concio est patriarchæ Jacob ad familiam & Ecclesiam suam, collectam ex domesticis & extraneis, quâ hortatur eos ad emendationem vitiorum, quæ hærebant in Ecclesiâ. Ac primum peccatum quod arguit, pugnat cum primo præcepto, videlicet Idolatria, hanc vult corrigi & re-
pur-

purgari, Abjicite, inquit, Deos alienos, qui inter vos sunt: hoc enim caput & fons est, unde omnia alia vitia promanant, & irrita est omnis reformatio, si non repurgetur primùm doctrina. *Et pag. seq.* Cœterùm, quando semel aberravit humana mens à vero & uno Deo, necesse est sequi infinitam multitudinem & confusionem Deorum. Qui semel deseruerit Deum, hunc impossibile est manere in aliquâ certa divinitate, hoc est in *una Religione* aut certo cultu Dei. *Et paulo post:* Itaq; ab unitate Dei deslectere, est immergi in multitudinem Deorum ignotorum.

Unde evidentè conijcere licet, quo loco habuerit Lutherus Excusationem facti Rachelis cap. 31. Nimirum, quos primùm notabili dehonestatione aspernata est, postmodùm cœperit colere: ut aliàs facilimè aurum etiam inartificiale vertitur in idolum. Accedat unius saltèm adhuc iudicium de hoc negotio, Dn. D. Polyc. Lyseri nostri in suo Jacobo p. 124: *Alij ergò ex cap. 35. hanc desumunt sententiam, quod statuunt, Rachellem ipsam adhuc idolorum cultui, prout in adibus paternis assuetam fuerat, addictam fuisse. Id si ita est, videmus infirmitatem non tantùm in muliebri sexu, in Rachèle, que tot annorum spatio non rectè potuit in puriore doctrina informari, sed etiam in ipso jacobò, qui ista toleravit. Ut ita manifestum sit, in magnâ domo, non solum aurea & argentea vasa, sed & lignea atq; fictilia, eaq; alia in honorem, alia in ignominiam inveniri. Imprimis a. quia Rachel fuit dilecta, Jacobus multa supervidit & dissimulavit. In eo tamen jacobus summoperè erit commendandus, quod postea Idola hæc radicitus extirpata deleverit: Rahel verò cum domesticis laudanda, quod Marito reformatori paruerit, saltem id hæc vice ex hujus mixturæ religionis negotio notamus, quàm sit contagiosa familiaris & diuturna conversatio cum heterodoxis (aut Heterodidactis) citius enim aliquid mali, quam boni*

724 DE STYCRETISMO ÆGYPTO-ISRAELIT,
adharet ingenijs, quod ægrè deinceps, imò haud rarò aut
difficilimè aut nunquam expurgatur, juxta apostolicum 1.
Cor. 5: 6. *Parum fermenti totam massam fermentat.*

V. Ægypto-Israëliticus.

§. 1.

Q UO populus Dei, exemplo religionis barbarorum, quos
videbat omnibus bonis secularibus florere divitijsq; af-
fluere, conversus ad eorum Idola & deastros, quibuscum
verum Deum conciliare tentando veram veri Dei notitiam
perdidit. Inceptus est in Ægypto Ezech. 20: 8. seqq. Act. 7:
39. Ostentatus verò evidenti specimine in deserto, ubi
vitulus aureus conflatus est ab Arone, postulante populo, Ex-
od. 32. 6. seqq. & cum vero Deo Israelis compositus, disertè
tradente historiã v. 4. & 5. conf. Amos, 5: 25. 26.

§. 2. Animalia autem in honore apud Ægyptios fuisse scri-
bit *Plutarchus*, ipse gentilis, Lib. de *Iside & Osiride*, aut quia pla-
netis & Astris attributa erant, aut quia *Osiris* Rex Argivorum
populum olim in aciem educturus sua singulis legionibus si-
gna esse voluerat, certis animalium imaginibus distincta, *Ca-
nis, Leonis, Bovis &c.* quæ æmulatio & vanitas cum tempore
in superstitionem abiverat. Quocirca probabilis fert con-
jectura Exod. 8: 26. vitulum istum fufum fuisse ex *καπόζηλια*
Apis & Mnevis, hoc est, boum in Osiridis & Isidis cultum ad-
ornatorum, suffragantibus *Hieronym.* ad cap. 4. *Oseæ.* *Hu-
gone Grotio* ad verba Exod. 32: 7. *Surrexerunt ludere.*

§. 3. Cum enim Pharao Mosi & Aroni sacrificium in ter-
ra Ægypti immolare indulisset, respondit Moses: *Abomina-
tiones Ægyptiorum immolabimus Domino Deo nostro!* Addendo
paraphrasin, quod scilicet per *Abominationem* illam, intellexit
hircos

hircos, boves & vitulos pro Dijs cultos: *Quòd si mactaverimus ea, qua colunt Ægyptij, coram eis, lapidibus nos obruent.* Conf. quæ habet Dn. *Ischnerus* in paraph. Bibl. Winar. *Ægypter Grenel: Schaffe/ bücke/ ziegen/ kälber etc.* Welche Die *Ægypter* vür Götter anbeten/ und ein greuel Haben an denen die solche thier schlachten/ Gen. 43: 32. cap. 46: 34. Ad hos Ægyptiorum ritus/ religionis, erat compositus vitulus Aronis, coram quo saltarunt & tantopere gavisi sunt Israelitæ in deserto.

S. 4. Quòd autem verum Deum Creatorem cœli & terræ, ab hoc cultu non crassè voluerint exterminatum, sed vel primariò honoratum Israelitæ, seu quod idem est, non tantùm coluerint figuram vituli, sed potissimùm Deum ipsum hâc figura, licet bestialissimè repræsentedatum, liquet 1. Ex singulari *vitulo*, & plurali *Elohim* v. 4. quando ergò cecinere: *hi sunt dij tui qui te eduxerunt*, una Deum ipsum consignificaverunt. Unde *Brentius* Israelitarum verba: *hi sunt Dij tui, &c.* sic interpretatur: *qui huic aureo vitulo aliquid honoris defert, & in presentia hujus imaginis sacrificium offert, is prestat gratissimum cultum Deo illi, qui nos ex Ægypto eduxit, cum in ejus honorem hunc vitulum erexerimus.* vel brevius: *iste est verè divinus cultus, propter quem meremur gratiam Dei, qui nos eduxit.* 2. Quia huic simulachro induunt nomen Dei essentialè *Jehovah*, v. 5. dicentes: *Cras erit festum Jehovah.* 3. Quia adificant Deo altare v. eod. proinde emphatica sunt verba Luth. in h. l. *hie sithesit das sie in diesem kalbe vermeinet haben den rechten Gott zu dienen/ weil Aron ruffen läset: Es sen des Herxom fest/ und bauet ihm einen altar.* Et tamen Idololatriæ rei peraguntur: divinâ voce enim dicuntur sacrificasse vitulo, eumq; adorasse v. 8. Nec adeò brutus vel populus vel Aron erat, ut censuerit vitulum jam nunc in conspectu omnium

fusum, esse verum Jehovam, qui populum ex Ægypto eduxit, antequam hic vitulus funderetur.

§. 5. Hæc eadem est Idolomania propter quam etiamnum papistæ malè audiunt, quippè qui statuas & imagines consecrant, non quidem eâ intentione aut sensu, ut sint ipsis, quod facilè concedimus, loco Deorum: Sed tantùm ut coram illis Deum verum adorent eiq; devotum cultum persolvant, persuadentes sibi, si hoc modo & apud has statuas Deum orent, tantò faciliùs exaudiri posse, & ipsi Deo, cultum fore tantò acceptiorem. Ast Salvator noster Jesus Christus protestatur Joh. 4: 24. veros adoratores Deum adorare, non coram multis statuibus & imaginibus, sed in spiritu & veritate. Idcirco etiam pij Reges & principes, imagines impias ad Idololatricum cultum prostantes abolerunt, sicuti Ezechias serpentem æneum 2. Reg. 18: 4. &c.

§. 6. Nec opus est demonstrationi operosâ evolutione voluminum *Bellarmini* aliorumq; Vidi enim hisce meis, ita me Deus amet, oculis ipse peregrinatus in *Austria* A. 1654. mense Martio, statuam Idololatricam non procul ab oppido *Marbach* erectam, cui hi Rhythmi insculpti legebantur, statim in meo diario notati 30. d.

*Hoc Deus est quod imago docet, sed non Deus ipsa:
Hanc videas, & mente colas quod cernis in ipsâ.*

Austriacè:

Die Piltnis ist Gott selber nit/
Er wirdt allein bedeüt dar mit
Das Pildt sieh an/ und richt den sin/
Wer sonst bedeüet wirdt darin.

§. 7. Verùm, non ovum ovo similius est, quam hæc *εἰκονολατρεία* papistica ipsi *μοσκόλατρεία* Ægypticæ sit: quem-
admo-

admodum n. Israelitæ cultum istum, non ad materiam vel formam vituli, sed ad rem retulerunt significatam, hoc est, ad verum Deum eductorem, vitulum verò ex auro monilium & inaurium conflatum non ignorarunt; & tamen horrendam Idololatriam commiserunt: quidni Pontificij? quamvis nōrint statuat non esse Deum, quia tamen eandem extra omnem cultus opinionem non habeant, ut nos Adiaphoristæ imagines habemus, imò sanctos etiam homines in & extra imagines adorent ceu Mediatores; crassissimi Idololatræ erunt? quamvis etiam alijs modis Idolatria fiat.

§. 8. Accurate igitur B. D. *David Chytraus* describit eam, cum in h. l. tum comment. in lib. jud. pag. 121: verbis. seqq.

Idololatria est proprio consilio & temetitate, sine certo Dei verbo, quod unica & sola fidei & religionis nostræ norma est, vagantem, vel Fingere aliquid esse Deum, quod Deus non est, ut Ethnici novos & commentitios Deos Majorum & Minorum gentium finxerunt, quorum illos disticho *Ennius* complecti voluit:

*Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars;
Mercurius, Jova, Neptunus, Vulcanus, Apollo.*

Vel honorem soli vero Deo Creatori propriè debitum, seu cultus primi præcepti, tribuere creaturis, seu cuicunq; rei quæ non est verus Deus (ut qui auxilium & liberationem ex morbis & alijs periculis, ab hominibus mortuis petunt, qui confidunt, se propter sua bona opera coram Deo justos & salvos fieri, qui pecuniam, voluptates, honores, amicos

magis

magis quam Deum amant, qui amicis & opibus magis quam Deo confidunt) vel operibus manuum humanarum, ut Paulus loquitur, videlicet statuis & Simulachris Deum colere, & ad has statuas Deum alligare, quasi magis audiat & propitius sit invocantibus ad statuas quam alibi: vel eligere & instituere cultus, ceremonias, sacrificia, sine verbo & mandato Dei, & confidere his cultibus, quòd propter eos Deus nobis propitius sit & beneficiat, ut Pontifices & Monachi novas ceremonias & ritus, Sacrificium Missæ pro vivis & mortuis, opera Monastica, cœlibatum, abstinentiam à certis cibis, & alia in Ecclesiam invexerunt. Ex hâc distributione varietas Idolorum & cultuum Idololatricorum aliquo modo considerari, & ad metas ac Classes certas revocari potest. *Hæc ille B. Chytraus.*

§. 9. Huic Syncretismo homogenea planè & in ob. suis clausulis conformis fuit *μοσχολατρεία* Dano Bethelica: ad hujus enim rei imitationem postea jeroboam eundem vituli cultum restauravit, quem 10. tribubus eò facilius perſuadere potuit, quò plausibilius terminatum ad verum Deum eundem probare ſategerit. 1. Reg. 12: 28. Unde idem Rex Israelis apud Joseph. Lib. 8. cap. 3. se Salomoni comparat antecessori; & ut convenientiam cultus ostendat, ait: *Πεποίηκα κατὰ δύω χουσίς δαμάεις ἑπανώμυς Ἰῶ θεῶ.*

Tantum.,

Seq. Disp. 5.

Ornatissimo juveni
DN. PETRO RYDENIO Smolando S.æ R.æ M.tis in
Florentissimâ Academia Aboensi alumno perindustrio,
In Sacra Theologia publice respondendo se exercenti:

Aonidum dicite sacris, castrisq; Minerva,
RYDENI juvenes inter amandus eris;
Segnia quod te non oblectent otia, totus
Efficere at pergis crescat ut Ingenium.
Hactenus in hortis Sophiæ tua cura refulsit
Praclaris, mentis fervidus atq; vigor.
Nunc Sacra Theologium volvis quoq; scripta virorum,
Ceu probat hoc præsens ingenij specimen.
Laude vehendus eris, quod calica dogmata discens,
Suspiciis æterni iussa tremenda DEi.
Matæ pijs studijs patrios decorare penates,
Præmia curarum patria magna dabit.

Votiva hac acclamatione subito adplaudebat

JACOBUS FLACHSENIUS.

Acad. h. a. Rector.

Ad Respondentem,

Eruditione ac virtute præstantissimum,

DN. PETRUM RYDENIUM, Commilitonem,
amicum, comprovincialem:

ET plures orare Deos, Idolaq; multa,
Et simul illum unum, qui regit astra, Deum:
Efficit ingratum, Domino reprobante, saporem
Expuat ut vomitam summus Iova suam.
Differis, hoc latè diducis & omne Rydeni,
His precor ut studijs annuat alma Trias!

L. Mq;

P R Æ S E S.

Doctissime Dn. RYDENI,

*Scribere multa non permittit temporis angustia: calamum tamen non
possum non levare, quod mihi heic bonus amicus aq; fidelis auditor*
ali-

*aliquot annos vixisti. Agat ergo hac vice votum paginam utramq.
Scilicet voueo Tibi felix iter ad penates, ac ut multo fructu studio-
rum hic exantlatorum domi beeris, animitus precor. Vale. Ab eo
festinantissime hac scripsi.*

P. Wang tui studiosus.

Πρὸς τὸν ἄνδρα νέον,
Τῶν τε Μισῶν, κὶ τῆς ἀρετῆς, κὶ τῶν καλλίστων ἠθέων
ἐρράτην σπαρδαϊότατον,

Κ. ΠΕΤΡΟΝ ῬΥΔΗΝΙΟΝ
ἐταῖρον ὡς εὐδοκιμώτατον, ἔτω κὶ ἐνπιμώτατον,

λόγος συγχαίρων κὶ παραινετικὸς

Σεῦς, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, τὸν κὶ Ἡρακλέα κὶ τὸν Τάνταλον ἐγένησε· τὸν μὲν Διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐποίησε, τὸν δὲ Διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις πινυραῖς ἐκόλασε. Ταῦτα δὲ πρὸς πῆ, λέγουσι Φίλων Φίλτατε; Ἴδε! ὁμολογήσομαι Φανερώς. Τοιαύτην κὶ τὴν ὁδὸν τηρεῖ ὁ τῶν θεῶν Θεὸς ὁ μέγιστος· Τὸς γὰρ σπαρδαῖς κὶ τὰ βέλπιστα πρᾶξιόντας ὑψοῖ κὶ ἐπὶ σῆμας ἐντιμᾶ, τὸς δὲ Φαύλους κὶ τὴν ραθυμίαν ἀραπῶντας ἀποδοκιμάζει κὶ ἀναθεματίζει. Ὡς γὰρ τὸς τῆ Διανοία ὑπερφάνης Δυσκορπίζει κὶ καταργεῖ· ἔτω κὶ τὸς ραθυμῶς μισεῖ, κὶ τὸς μηδεμίαν τῶν βίβων ὑπόθεσιν πεποιηκότας. Ἐνταῦθα ἐγὼ τὸν τῶν σεαυτῶν βίβων λόγον κάλλιστον μὲν οἶομαι εἶναι, ὃ ἐταῖρε συνηθέσατε. Πρὸ γὰρ τῶν ἀπάντων ἐπισηδευμάτων ἀλλοτριῶν τὴν τῶν θεῶν σοφίαν, τὴν μόνην αἰδίων κὶ σωτήριον, ἐξέλεξας. Καλῶς μὲν κὶ Φρονίμως. Αἴψευτος τῆς Φρονήσεως χαρακτήρ ἐστὶ, βυλεύει μὲν βραδέως, ἐπιβλεῖν δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. Ἔυρες τὴν ἀραβὴν μερίδα, ταύτην δεξιῶς τήρησον. Ἐπιμεληθήτωσαν ἄλλοι τῶν περιττῶν βίων· Σὺ δὲ τὴν σεαυτῶν Φρόνησιν ἄσκει. Τοῖς τὴν ψυχὴν Φιλοσόφοις μάλιστα πρέπει περὶ τὴν ἀρετὴν Φιλοπονεῖν· Σὺ δὲ ὡς ταύτην τὴν χρησιμοτάτην σεαυτῶν πρᾶξεις μηδέποτε Διὰλλάξον, ὕπερον γὰρ δώσει σοὶ τοιοῦτος ὁ πόνος παχέα καρπὸν. Ἐρρωσο! κὶ ἐπιμελῶς τήρει τέτων τῶν λόγων παρρησίαν.

Ὁν ὑπέβαλε πολλοῖς ἐμπλακῆς
JOHANNES COLLIANDER
Wex. Reg. Alumn.

Omnibus in vitæ humanæ ordinibus ita comparatum esse videmus, non ut temerè sineq; delectu certo hinc indè procurratur; Sed ad certum aliquem finem omnia in omnibus dirigantur actionibus. Non sagittis qui jaculantur, ijsq; delectantur ideò arcum suum intendunt, frustra ærem ut verberent vel tempus terant; Verum in eo toti sunt, ut ad signum scopumq; præfium quam proximè colliment, præmiaq; magno cum hominum applausu ampla reportent. Hoc, Sympatriota dilecte, maturè tecum præmeditatus es; Studium enim Theologicum præ cæteris elegisti, huic Te nunc unicè addixisti: Non Sapientiam tuam & doctrinam in omnibus ostentare, atq; inanis, quod dicitur, gloriolæ umbram venari desideras. Illud nunc invenisti, in quo rerum tuarum sedem, vitæq; tabernaculum figere non vereris. O quam bonum factum, quo apud multos Magnum Tui excitasti amorem atq; desiderium. Hisce Vale, diuq; feliciter Vive.

T. T.

BRODDO KOMSTADIUS
Reg. Alumnus.

Laude conceptam teneris ab annis
Spem tui insignem, tua nunc adimplet,
Palladis magno celebri & theatro,

Provida cura.

Quippe, quod primum est, alacer penetras

Sensa scripturæ; studio tueris

Impigro normam fidei, strophasque

Solvere pergis.

Gratulor sanè: meritò beatum

Prædico temet, vobæque corde,

Uberes fructus capias, perennis

Et benè vivas!

Hiscæ paucis Præstantissimo Dn. Respondenti,
Sympatriotæ & amico certissimo hono-
ris & amoris ergo officiosè gratulari
voluit.

SVENO M. Drelgreen/
Wisingzburg: Smoland.

